

УДК 159.98:316.4

DOI: <https://doi.org/10.33120/popp-Vol26-Year2022-101>

Гриценко Людмила Іванівна,

науковий співробітник лабораторії психології спілкування,
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України,
м. Київ, Україна

ORCID ID 0000-0002-0055-2185

lugm.gri@gmail.com

«КІТ-ПРО» ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДТРИМКИ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ

Актуальність. Ефективність освітньої реформи великою мірою залежить від суспільної підтримки запроваджуваних інновацій. Дані опитувань свідчать, що ставлення до окремих положень реформи загальної середньої освіти «НУШ» досі залишається суперечливим і далеким від підтримки, під якою ми розуміємо не лише прихильність, а й активну дієву залученість до процесів реформування. Актуальним видається розроблення соціально психологічної технології як інструменту забезпечення такої підтримки.

Мета статті – представити комплексну соціально-психологічну технологію (КСПТ) «КІТ-ПРО» (Комплексна Інтерактивна Технологія Підтримки Реформи Освіти) як потенційно універсальний інструмент забезпечення підтримки освітніх реформ.

Методологія та наукові підходи. Модель КСПТ побудовано на основі теоретичного опрацювання можливостей та обмежень технологічного підходу в регулюванні соціальних процесів. Часові рамки визначалися на основі психологічних особливостей формування дієвого ставлення з урахуванням етапів і типології прийняття інновацій. Задля забезпечення конструктивності взаємодії суб'єктів освітнього процесу ми спиралися на ознаки СПТ діалогічного характеру. У моделі «КІТ-ПРО» дотримано всі основні вимоги до соціально-психологічних технологій, зокрема наявність алгоритму, відтворюваність у змінюваних умовах нефахівцями і контрольованість результатів.

Результат. Представлено апробовану модель упровадження комплексної інтерактивної технології, яка за своїм наповненням і характером реалізації сприяє усвідомленому оволодінню змістом та основними завданнями і позиціями реформи загальної середньої освіти «НУШ». Вона забезпечує вироблення власної проактивної позиції щодо освітніх змін учасників освітнього процесу: педагогічних працівників – надавачів освітніх послуг, учнів – отримувачів освітніх послуг, їхніх батьків – власне замовників цих послуг і стейкхолдерів освіти.

Перспективи подальшого практичного застосування. Окрім прямого призначення, закладені можливості за потреби адаптувати технологію на основі

сформульованих принципів і «структурних» вимог та масштабувати її розгортання від внутрішньогрупового до загальношкільного, регіонального чи національного рівня дають змогу застосовувати алгоритм КСПТ «КІТ-ПРО» для формування проактивної позитивної громадської думки щодо інших соціально-психологічних процесів.

Ключові слова: освітня реформа; ставлення; підтримка; довіра; причетність; соціально-психологічна технологія; комплексна інтерактивна технологія підтримки освітніх реформ «КІТ-ПРО».

Liudmyla I. Grytsenok,

Research Associate of the Laboratory of Psychology of Communication,
Institute for Social and Political Psychology, NAES of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-0055-2185

lugm.gri@gmail.com

«CIT-SER» AS A SOCIAL-PSYCHOLOGICAL TECHNOLOGY FOR ENSURING SUPPORT FOR EDUCATIONAL REFORM

Relevance. Issues of the effectiveness of educational reform largely depend on public support for introduced innovations. Survey data indicate controversial attitudes towards individual provisions of the general secondary education reform «New Ukrainian School – NUSH». Public opinion is still far from support, by which we understand not only commitment, but also active and effective involvement in reform processes. So the development of social and psychological technology as a tool for providing such support is considered relevant.

The purpose of the article is to present the complex social and psychological technology (CSPT) «CIT-SER» (Complex Interactive Technology for the Support of Education Reform) developed and tested by us in 2020-2021 as a potentially universal tool for ensuring support for systemic reforms by participants in the process, which is subject to such reformation.

Methods and methodology. The CSPT model was built by us on the basis of a theoretical study of the possibilities and limitations of the technological approach in regulating social processes. Time frames were determined on the basis of psychological characteristics of the formation of an effective attitude, taking into account stages and typology of the adoption of innovations. In order to ensure the constructiveness of interaction of subjects of the educational process, we relied on signs of a dialogue SPT. The CIT-SER model meets all the basic requirements for social-psychological technologies, including the presence of an algorithm, reproducibility in changing conditions by non-specialists, and controllability of results.

Results. A tested model of implementation of complex interactive technology is presented, which, according to its content and nature of implementation, contributes to the conscious mastering of content and main tasks and positions of the «Reform of General Secondary Education «NUSH». It ensures the development of its own proactive position regarding educational changes of participants of educational process:

teaching staff — providers of educational services, students — recipients of educational services — and their parents — actually the customers of these services and stakeholders of education.

Prospects of further practical application. In addition to the direct purpose, built-in opportunities to adapt the technology based on formulated principles and «structural» requirements and to scale its deployment from an intra-group to a school-wide, regional or national level make it possible to use the «CIT-SER» CSPT algorithm to form a proactive positive public opinion about other social-psychological processes.

Keywords: educational reform; attitude; support; trust; involvement; social-psychological technology; complex interactive technology to support educational reform «CIT-SER».

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Успішна реалізація реформи загальної середньої освіти «Нова українська школа» (НУШ) як соціальної технології запровадження змін неможлива без забезпечення відповідними ресурсами. Окрім владних, інтелектуально-інформаційних, фінансових, матеріально-технічних ресурсів, недостатність або неналежна якість котрих унеможливило б чи зводило нанівець досягнення завдань будь-якої реформи, її успіх значною мірою зумовлюється ставленням соціуму та, особливо, наявністю підтримки з боку тих, хто випробовує на собі всі переваги і недоліки реформування. Підтримки, яку ми в заданому контексті розглядаємо як дієву прихильність або активно-позитивне ставлення до реформи «НУШ» безпосередніх учасників освітнього процесу: педагогів, школярів (отримувачів освіти) та їхніх батьків. Її предикторами є встановлення довіри, формування почуття причетності до процесу змін, шлях до яких лежить через поінформованість суб'єктів реформування, усвідомлення ними мети й суті реформи, формування особистісних сенсів пропонувані змін. Це можливо за умови налагодження якісного діалогу між учасниками реформування, що сприяє їхній суб'єктності, запобігає пробуксовуванню, саботажу, нездоровій конкуренції, забезпечує конструктивність взаємодії всіх зацікавлених осіб. Значущість підтримки реформи освіти як ключового компонента реалізації концепції «Нової української школи» сформував запит на засоби забезпечення такого ставлення через організацію та супроводження діалогічної взаємодії всіх її учасників. Соціально-психологічні технології, здатні створювати простір такої взаємодії, можна розглядати як один з ефективних інструментів досягнення визначеної мети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виокремлення нерозв'язаних частин загальної проблеми. Аналізуючи останні дослідження, присвячені зазначеній проблемі, зазначимо, що основну

увагу науковці приділяють якості оновлення системи освіти та освітнім інноваціям (Г. Бевз, Л. Ващенко, Л. Карамушка, В. Кремень, С. Максименко, В. Панок, О. Савченко, О. Сухомлинська, Ю. Швалб), вивченню готовності педагогів до інновацій і стратегіям подолання опору змінам (З. Абасов, О. Бартків, О. Біляковська, В. Вітюк, Л. Гриценко, Т. Демиденко, І. Дичківська, Н. Клокар, О. Коберник, К. Макагон, В. Сластьонін, В. Уруський, В. Чудакова, А. Шерудило), забезпеченню конструктивної взаємодії учасників освітнього процесу (В. Васютинський, Л. Гриценко, Т. Гурлева, Л. Дзюбо, О. Ліщинська, С. Максименко, Sh. McNamee, J. Shotter). На теоретико-методологічному рівні найбільш фундаментально питання інновацій в освіті висвітлено в працях І. Бежа, В. Ільїна, В. Кременя, В. Лазарева, В. Панка, М. Слюсаревського, А. Хуторського та ін.). З огляду на значущість підтримки громадськості, особливо педагогічної спільноти як ключового компонента запланованих перетворень у реалізації Концепції Нової української школи, актуалізується питання технологізації як умови забезпечення ефективності процесу зміни ставлень. Розуміння сутності технологічного підходу, соціально-психологічної технології, формування в учасників освітнього процесу і широкої громадськості ставлення до реформи, освіти, підтримки соціальних процесів (наразі реформи), дослідження умов формування підтримки процесу реформи її учасниками та результативність запропонованої технології було проаналізовано й оприлюднено нами раніше в низці наукових робіт співробітників наукової лабораторії психології спілкування ІСПП НАПН України Г. Бевз, Л. Гриценко, О. Капустюк, Ф. Мельник, В. Юрченка та І. Петренко. У цій статті буде узагальнено деякі матеріали численних публікацій, лише окремі з яких наведено в списку використаних джерел.

Загалом констатуємо, що в результаті виконання науково-дослідної теми нами було уточнено розуміння соціально-психологічної технології (СПТ), сформульовано поняття соціально-психологічної технології забезпечення підтримки реформи освіти, виділено принципи побудови СПТ, обґрунтовано необхідність її комплексного і пролонгованого характеру, сформовано модель комплексної соціально-психологічної технології «КІТ-ПРО», виокремлено умови її ефективності і сформовано прогнозовані результати, які підлягали контролю. Апробація технології в умовах Всеукраїнського експерименту на базі 53-х ЗНЗ України показала її дієвість у досягненні поставлених завдань. У процесі теоретичного дослідження на час апробації не було виявлено інших комплексних соціально-психологічних технологій, які давали б змогу забезпечити стійке підвищення активної прихильності учасників до суті і процесу реформи освіти. Оприлюднення результатів розроблення

такої технології лабораторією психології спілкування ІСПП НАПН України під час виконання планової наукової теми 2019–2021 років і є метою цієї статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суть технологізації в забезпеченні підтримки реформ полягає в розробленні і застосуванні структурованих відтворюваних соціально-психологічних процедур з гарантованою ефективністю. Особливістю соціально-психологічної технології (СПТ) є наявність алгоритму, відповідно до якого визначаються і задаються часові рамки, плануються, застосовуються чи поєднуються різні методи, засоби та прийоми організації взаємодії, у процесі якої вирішуються завдання СПТ. На сьогодні аналіз інформаційного поля соціальних мереж, результати моніторингових досліджень і спілкування з батьками, педагогами та учнями під час проведення заходів різного рівня ІСПП НАПН України та лабораторії психології спілкування цього ж Інституту дають підстави стверджувати, що в організації комунікацій щодо реформи простежуються прорахунки на різних рівнях. Комунікація формально є, про це багато говорять, пишуть, проводять тренінги тощо. Але акцент у них переважно зміщується в бік часткових предметних методик, дидактики, бо на це є запит професійної спільноти, яка в період змін особливо потребує впевненості у своїй профкомпетентності. Тоді як сфера сенсів в усіх цих активностях наповнюється хаотично. Діяльність часто наповнена невідповідними меті сенсами. Освітня та виховна практика в умовах реформування, яка апріорі не може здійснюватися формально, осмислюється кожним учасником самостійно відповідно до особливостей власного досвіду та випадкових інформаційних, зокрема і деструктивних, впливів. Розробники соціально-психологічних технологій забезпечення підтримки освітньої реформи мають враховувати освітні реалії, в умовах яких вони застосовуватимуться, і вже відомий досвід формування образу реформ у громадській думці. Адже технології дають змогу втручатися в об'єктивний перебіг процесів, змінюючи їхню послідовність і темп відповідно до зміни конкретних обставин заради прийняття і підтримки освітніх реформ, що сприяє досягненню їхньої мети – підвищенню ефективності функціонування і результативності системи освіти.

Як зазначає відомий дослідник реформи освіти М. Фуллан (2011), для успіху реформ надзвичайно важливо, щоб батьки, громада, учителі та учні гуртувалися на засадах взаєморозуміння. Тож школи мають залучати батьків до якомога більшої кількості заходів, аби «прожити» і пережити дискомфорт від взаємної присутності. Неминучість і навіть необхідність певного дискомфорту в процесі налагодження конструктивної взаємодії як «напружень у психічних польових структурах» зауважують

В. Васютинський і О. Ліщинська (2009): «Взаємодія людей є конструктивною тоді, коли вона не тільки взаємовигідна а ще й взаєморозвивальна, коли вона базується на конструктивних для людини способах задоволення потреб, які консолідують сильні сторони її натури та розвивають душу. У цьому сенсі конструктивна взаємодія не завжди є синонімом успішної і взаємовигідної взаємодії... Конструктивна взаємодія – це підтримання напружень у психічних польових структурах різних рівнів для збереження функціонального стану останніх як у цей момент, так і в стратегічній перспективі».

Ефективні школи шукають діалогу з громадою і сприймають батьків не як частину проблем, як видається на суто емоційному рівні відреагування на наявні труднощі, а частиною рішень. Там, де школа налагоджує партнерські стосунки із сім'ями та громадою, у виграші будуть ті, заради кого, власне, функціонує освітня система: у конструктивному діалозі учасників освітнього процесу передусім виграють діти (Гриценко, & Капустюк, 2022).

Діалогічність в освітній реформі – неодмінна умова її прийняття та підтримки, адже:

- дотримання комунікативних прав усіх учасників освітнього процесу створює атмосферу захищеності і послаблює спротив змінам;
- діалог відкриває можливості для вираження емоцій, усвідомлення та узгодження потреб, а тому знижує невизначеність і тривогу – отже, послаблює спротив і підвищує відкритість до нового;
- інклюзивність діалогу дає змогу залучити і почути всіх, збагатити бачення ситуації завдяки різноманіттю позицій, а отже, сприяє відкритості до змін. Погляди учасників діалогу щодо реформи освіти зміщуються в бік сприйняття змін як «власних», посилюють почуття причетності;
- завдяки роботі в стилі «співпраці» взаємодія в режимі діалогу спрямована на виявлення взаємоприйнятних підходів та знаходження точок дотику, розширення «зони спільності» і взаємопосилення довіри та прийняття, які є предикторами підтримки змін (Гриценко, 2022).

«Батьки мають стати повноцінними учасниками освітнього процесу, загорітися цим «життям єдності» зі школою і громадою, відчутти себе важливою ланкою процесу зі своєю зоною відповідальності, відчуттям причетності до прогнозування і творення майбутнього своєї дитини і громади та простором для внутрішнього задоволення. Процес такої активізації є різнобічним, тому і громаді, і педагогам, і батькам, і, звісно, учням потрібно показати переваги спільного буття та шляхи досягнення спільних цілей, провести відповідне навчання для кращого

розуміння одне одного та створення підґрунтя для їхньої подальшої спільної роботи» (Капустюк, & Петренко, 2021).

Діалогічність як принцип стосунків школи і сім'ї дає змогу гнучко реагувати на виклики процесу змін, сприяє формуванню толерантності до невизначеності і готовності до прийняття нового. Адже ставлення до майбутнього як до «долі», тобто чогось усталеного, виключає нас із формування майбутнього (позбавляє прав, перетворює на об'єкт, тобто об'єктивує). Ставлення до майбутнього як до «прописаного» проєкту позбавляє можливості побачити те, що в цей образ не вписується. Давня мудрість застерігає, що «якщо ти чогось дуже сильно прагнеш – то ти досягнеш тільки цього – і ... нічого більше». Ставлення до майбутнього як до можливості дає змогу взаємодіяти з ним максимально продуктивно, бо ж насправді це майбутнє твориться постійно. Адже сам по собі смисл, про який ми говоримо, намагаючись зрозуміти, що надалі нас очікує в процесі реформування, виникає в процесі самого життя. Його важко наперед віднайти чи запрограмувати. Діалогічність передбачає відкритість до прийняття «інакшого», до творення і присвоєння нових сенсів. Дотримання принципів діалогічності дає змогу ефективно взаємодіяти не лише особистостям, структурам, а й рівням опрацювання реформи. Той самий «обмін репліками» триває і в процесі науково-методичного пошуку, взаємодії емпіричного плану і науково-теоретичного опрацювання. Саме розроблення запропонованої комплексної соціально-психологічної технології підтримки реформи освіти (КСПТ «КІТ-ПРО»), як і її апробація, є прикладом функціонування такого «рефлексивного зигзагу» в діалозі науки і практики (рис.). Коли «спущена згори» Концепція НУШ наштовхнулася на емпіричні реалії, цей процес супроводжувався «іскрами» недовіри, критики і неприйняття, попри підтверджуване високими показниками в даних щорічного загальноукраїнського опитування Інституту соціальної та політичної психології НАПН України загальне розуміння необхідності освітніх змін.

Пілотне запровадження технології «КІТ-ПРО» запустило процес осмислення реформи і творення нового розуміння та особистісних і спільних для учасників сенсів. Цю технологію розроблено й апробовано з урахуванням реальної практики, у якій вона застосовувалася, та наявного позитивного досвіду формування образу реформ у громадській думці. Адже технологізація дає змогу втручатися в об'єктивний перебіг процесів, змінюючи порядок і темп процедур та операцій відповідно до зміни обставин заради досягнення поставленої мети, наразі прийняття і підтримки реформ, які, власне, слугуватимуть підвищенню ефективності функціонування системи освіти.

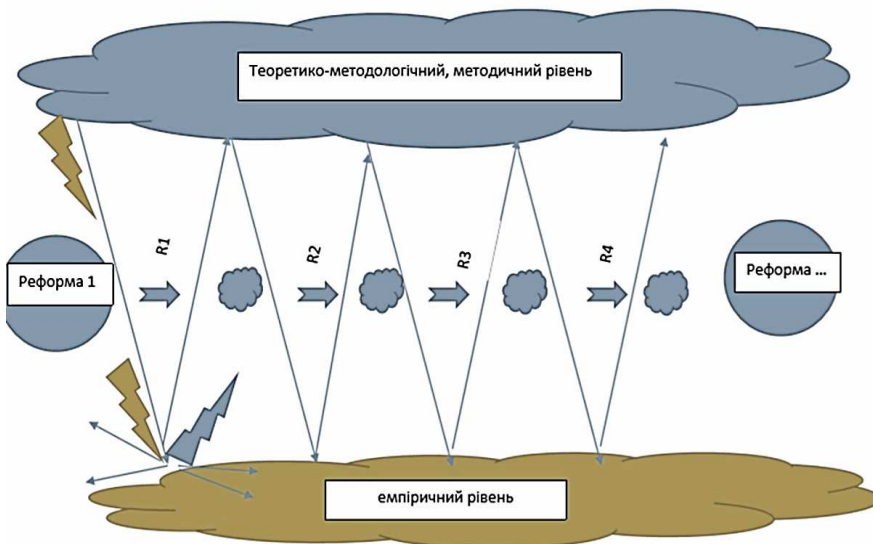

Рис. Розвиток образу реформи НУШ у процесі діалогічної взаємодії емпіричного і теоретико-методологічного рівнів: «рефлексивний зигзаг»

Аналіз наукових і прикладних джерел дає підстави стверджувати, що будь-яка соціально-психологічна технологія передбачає наявність:

- принципів побудови конкретної СПТ;
- об'єкта змін (що саме має змінювати ця СПТ);
- деталізованої візії (образу результату, мети);
- універсального алгоритму дій (як визначених у часі послідовностей процедур);
- доступності в застосуванні СПТ (придатності навіть для нефахівців);
- достатнього рівня відтворюваності результатів у змінених соціальних умовах;
- гнучкого характеру наповнення та застосування методів і процедур (з дотриманням принципів СПТ і спрямованості на результат);
- можливості тиражувати СПТ, зокрема і для вирішення різноманітних принципово схожих завдань;
- функціонального зворотного зв'язку, що, з одного боку, мотивує учасників, а ініціаторам дає змогу оцінювати ефективність перебігу/результату застосування СПТ і своєчасно вносити корективи.

Проблемою багатьох наукових розробок є їхня придатність для застосування на практиці тими, кому вони адресовані. Соціально-психологічна технологія якраз і є таким засобом діалогу між наукою і практикою, перекладу мови науки на мову конкретних дій. На рисунку це «низхідний» шлях, який поетапно запускає «висхідні» процеси «рефлексивного зигзагу». Оскільки суб'єкти реформування – учасники освітнього процесу – зазвичай не мають фахової психологічної освіти, створювана технологія заздалегідь не була зорієнтована на психологів. В ідеалі вона не потребує їхнього втручання на етапі реалізації і придатна для використання нефахівцями. Окрім того, ми прагнули зробити зрозумілим і технологізувати процес розроблення чи модифікації СПТ для досягнення інших завдань.

Соціально-психологічна технологія діалогічного характеру, як теоретично обґрунтований елемент механізму управління змінами, є системою (сукупністю) підходів, принципів, методів, процесів, процедур, способів, прийомів, організаційних засобів, знань та дій у вигляді прикладного алгоритму організації діалогової взаємодії, що задає зміст, тривалість, характер та порядок здійснення процедур, у результаті реалізації яких досягається заданий результат. (Петренко 2017; Гриценко, & Капустюк, 2022). Діалог як форма конструктивної взаємодії передбачає наявність певної структури, котра має містити в тій чи іншій формі повідомлення теми, постановку завдання, колективний пошук рішення (здійснення зворотного зв'язку всередині команди, виявлення і вислуховування різних думок співрозмовників, коригування в разі потреби та уточнення чи породження нових сенсів), формування спільного кінцевого рішення, узагальнення. Усі ці етапи закладено в структуру модульних завдань КСПТ «КІТ-ПРО». Задля формування комфортного для креативного виконання завдань поля взаємодії в контекст модулів КСПТ вплетено *правила конструктивного діалогу*. Аби діалог міг досягнути мети, учасники повинні: розуміти мову одне одного (терміни, сленг, контекст), напрацювати єдину термінологію і дотримуватися її, говорити по черзі, тобто слухати одне одного, у кожному наступному висловлюванні враховувати загальний контекст діалогу й останню отриману від співрозмовника інформацію, а для цього бути уважним і шанобливо ставитися до позиції співрозмовників.

Соціально-психологічні технології діалогічного напрямку базуються на деяких основних принципах. У процесі діалогу створюється і видозмінюється соціальна реальність, зокрема і така, як зміна ставлень учасників освітнього процесу в бік підтримки реформи. Для вирішення поставлених завдань обрано стратегію, засновану на описаній вище «діалогічній» парадигмі, яка дає змогу створити атмосферу

доброзичливості, утримувати команди в діалозі від початку й до кінця участі в грі-конкурсі. Завданням СПТ стає ініціація і супроводження діалогу учасників реформування. Запропонована комплексна соціально-психологічна технологія (КСПТ) «КІТ-ПРО» методологічно й організаційно сформована довкола розробленої О. Капустюк пролонгованої інтерактивної модульної навчально-пошукової гри (квест) змагального характеру (конкурс). У запропонованому вигляді технологію можна розглядати і як основу для універсальної варіативної соціально-психологічної технології формування проактивної позитивної громадської думки щодо будь-яких соціально-психологічних процесів загалом і реформаційних процесів в освіті зокрема.

Комплексна соціально-психологічна технологія підтримки реформи освіти «КІТ-ПРО» є системою засобів реалізації модульного ігрового алгоритму, який задає зміст, тривалість, характер та порядок здійснення процедур командної взаємодії з дослідження та оволодіння положеннями реформи освіти з метою зростання рівня її підтримки. Ця мета реалізується в підвищенні рівня суб'єктності учасників освітнього процесу через зростання прихильності, проактивності, зацікавленості та причетності, усвідомлення себе активними учасниками освітніх змін (Гриценко, & Капустюк, 2022).

Принципи «КІТ-ПРО» визначено на основі позитивного досвіду застосування соціально-психологічних технологій у роботі з громадською думкою щодо інновацій в освіті і з огляду на критерії конструктивності у взаємодії учасників освітнього процесу. Серед них: добровільний характер участі, можливість зацікавлювати, «спокушати», спираючись на прогнозовані чи виявлені потреби потенційних учасників без застосування примусу, зокрема і з використанням системи заохочень: додаткові бали, подарунки (тренінги) для переможців і призерів; використання позитивних ефектів командної роботи (зараження, фасилітація, підтримка); партнерський характер взаємодії з опорою на взаємну довіру, повагу, підтримку, вимогливість тощо; формування компетентності учасників у процесі взаємодії та заохочення до пізнання нового (Гриценко, 2021).

Діалогічний характер взаємодії КСПТ задається відповідним алгоритмом організації команд і специфікою виконання модульних завдань. Він сприяє формуванню таких наскрізних умінь всіх учасників освітнього процесу, як уміння визначати та обґрунтовувати власну позицію, доносити свою думку, довіряти співрозмовнику і водночас мислити критично, логічно захищати свої позиції тощо.

Модульний характер дає змогу варіювати як тривалість, частоту, інтенсивність, так і зміст завдань-досліджень, зміщувати акценти в бік

актуальних для конкретної ситуації проблем. Групи, наприклад, можуть ретельніше опрацьовувати актуальні на сьогодні (особливо в контексті викликаної спочатку тривалим карантинном, а потім війною кризи в освітній сфері) питання запровадження реформи в середній ланці освіти, зосередитися на актуальних процесах реформування або наявних ресурсах, на очікуваних труднощах і способах їх подолання. Водночас нічого не перешкоджає тому, щоб вони включилися у вирішення нагальних питань закладу, громади, окремих учнівських колективів, взаємодії батьків і школи тощо. Розроблені *структурні* критерії КСПТ слугують основою для того, аби внесені зміни в процесі побудови чи реконструкції модулів були оптимальними.

КСПТ «КІТ-ПРО», як і будь-яка соціально-психологічна технологія, передбачає наявність засобів зворотного зв'язку. Для цього Л. Гриценок розробила і налагодила вертикальний рівень комунікацій із зацікавленими навчальними закладами за допомогою засобів інтернет-технологій, засобів збирання та узагальнення інформації, забезпечення незалежної роботи експертів, узагальнення експертної оцінки на табло в Google-таблицях, а ще розробила процедуру відстеження динаміки ставлень за авторською методикою «Модель оцінки типу ставлення до освітніх реформ», веббанкету «Ставлення учасників освітнього процесу до окремих напрямів реформи «НУШ», які дають змогу здійснювати поточний експрес-аналіз характеру і моніторинг кількісної та якісної динаміки ставлень і, відповідно, урізноманітнювати або ж стандартизувати процес супроводження діалогу.

Оскільки, як твердить визначний дослідник освітніх реформ М. Фуллан (2011), освітні, і не тільки, зміни – процес малопередбачуваний, бо вони є радше шляхом, аніж планом, то й найдосконаліша на сьогодні технологія не може бути застиглою, сталою в умовах глобальних змін. Саме тому модульний характер КСПТ та інтерактивний супровід команд, забезпечення зворотного зв'язку у вигляді «табло» для команд і у вигляді моніторингових та експрес-інструментів (модель, веббанкета, вебкартка експертного оцінювання) для організаторів і впроваджувачів КСПТ допоможуть гнучко йти за процесом змін, включаючи в спільне дослідження найбільш актуальні питання або найбільш ресурсні моменти.

Закладені нами характеристики технології забезпечують умови її ефективності. КСПТ «КІТ-ПРО»:

- цілеспрямована – має очікувані результати відповідно до критеріїв і діє за принципом «прихованого тренінгу», оскільки ігрова мета для учасників задається організаторами і слугує мотивом для

долучення до спеціально організованої діяльності, зокрема і щодо прийняття ігрової мети як командної задачі;

- алгоритмізована – передбачає структуровану взаємодію відповідно до «Положення» та прописаних технологічних карт окремих модулів;

- вимірювана – має методики розширеного моніторингу (вебанкета) та експрес-моніторингу (модель оцінки ставлень);

- інтерактивна – основна діяльність – комунікативна, задає горизонтальну взаємодію в команді (в освітньому просторі) і вертикальну – між командами та організаторами КСПТ;

- достатньо тривала в часі – пролонгована, оскільки для формування навичок і стійкої зміни ставлень потрібен час;

- модульна – розбита на структуровані часові проміжки по 2-3 тижні, завдяки чому гнучка щодо зайнятості учасників;

- окрім того, модулі містять відносно самостійні завдання, що дає змогу за потреби варіювати змістове наповнення і методи виконання завдань;

- креативна – творчий, креативний підхід заохочується додатковими балами;

- пошуково-дослідницька – передбачає завдання пошукового характеру, теоретичне чи практичне дослідження є неодмінною умовою виконання завдання;

- командна – усі завдання передбачають досягнення і фіксацію спільного командного результату як наслідку групової діяльності;

- змагальна – зовнішня мотивація використовує ефект конкуренції між командами-школами-регіонами, згуртовуючи команду і, за умови кількох відбіркових турів, поетапно залучаючи ширше коло «вболівальників команди» зі школи, району, регіону;

- заохочувальна – передбачає систему бонусів за заздалегідь встановленими критеріями щодо темпу, кількісних і якісних характеристик виконання та відзнак;

- активізувальна – стимулює когнітивну, емоційну та практичну сфери в процесі виконання проблемно-пошукових і творчих завдань;

- едукативна – має множинний розвивальний ефект: спрямована на розвиток і набуття навичок партнерської взаємодії в команді, якісне засвоєння інформації та формування ставлень/диспозицій;

- смислотворча – продукує особистісні смисли щодо реформи освіти – диспозиції як відображення особистісних смислів-цінностей, причому навіть анкетування побудовано за типом активізувальних опитувальників, що сприяє вицлююванню смислів;

- ресурсна – передбачає усвідомлення, самооцінку і розвиток/вивільнення особистісних ресурсів.

На процесуальному рівні КСПТ має форму конкурсу-квесту: є сукупністю методів, методик, технік, способів і прийомів реалізації завдань послідовних етапів діяльності (модулів) через систему зорієнтованих у часі конкурсних задач з метою інтеріоризації закладених у змісті цінностей, положень та формування відповідного ставлення учасників до предмета діяльності (положень реформи).

Мета «КІТ-ПРО» як соціально-психологічної технології – створити простір тривалої в часі умотивованої взаємодії учасників освітнього процесу з приводу реформи загальної середньої освіти для забезпечення підтримки вчителями, учнями та їхніми батьками освітніх інновацій.

У груповому процесі означаються *три рівні реалізації*: макропроцесу (відображає загальну мету, яку досягатиме група в процесі своєї роботи, у цьому разі налагодження партнерських стосунків є лише основою для формування активно-позитивного ставлення до освітніх змін у НУШ), мезопроцесу (специфічного процесу, коли група для досягнення поставленої мети проходить заздалегідь визначену серію відповідних технологічних кроків, у квесті це алгоритми виконання модульних завдань, які можуть містити напрацювання правил взаємодії, вироблення позиції і створення презентації щодо запропонованого положення реформи тощо) і мікропроцесу (окремих технік, таких як встановлення правил, дискусія, мозковий штурм, «Валіза», моделювання ситуації, рефлексивні техніки, інтерв'ю інших учасників освітнього процесу, активності «проектного» характеру тощо тощо). Отже, поєднання правильно дібраних, апробованих технік, вибудовування їх у певній послідовності в технології дають змогу групі досягнути поставленої мети.

Планування КСПТ підтримки освітніх реформ здійснюється відповідно до того, якими завданнями наділяється КСПТ і які задачі ставляться перед командами для організації спільної діяльності, котра має привести до реалізації поставлених завдань: Чого потрібно досягнути? Хто саме має бути залученим у роботу групи? Яким чином спрямувати роботу групи для вирішення поставлених завдань? Яка послідовність дій має бути використання для досягнення таких завдань? Які соціально-психологічні ресурси мають бути використані для забезпечення відповідного рівня участі? Як поєднати в спільній роботі групи здатності кожного учасника? Які фактори фізичного і психологічного середовища треба врахувати для забезпечення максимально комфортного процесу обговорення для його учасників? (табл.)

Таблиця

Приклад постановки робочих завдань Модуля 1 (Командоутворення)

Рівень завдання	Завдання технології	Завдання для команд
Чого потрібно досягнути?	Запустити технологію. Симулювати активність і прийняття особистої відповідальності щодо участі в конкурсі за темою реформи освіти, створити змішані групи «вчителі-батьки-учні», виявити навички налагодження контакту, уміння передати повідомлення, знаходити консенсус, виявляти лідерські якості тощо. Встановити алгоритм проходження модуля та систему оцінювання і заохочення.	Зібрати команду (<i>в одному закладі освіти може бути сформовано декілька команд, кожна з яких самостійно виконує всі завдання</i>). <i>Пояснення до завдання:</i> необхідно створити команду з 10 осіб: 6 осіб – учні 5-11 класів (членами однієї команди можуть бути учні різних класів), 2 – педагоги, 2 – батьки. Команда обирає координатора, який забезпечує організаційні умови для виконання завдань
Хто саме має бути залученим у роботу групи?	Залучається координатор, що має створити умови для виконання завдань; учасники ОП	6 учнів, по 2 батьків і 2 педагогів.
Яким чином спрямувати роботу групи на вирішення поставлених завдань?	Формування навичок партнерства, довіри і взаємоповаги в команді	Діяти за алгоритмом, погодити і дотримуватися встановлених командою правил.
Яка послідовність дій має бути використана для досягнення таких завдань?	Алгоритм кожного завдання передбачає уніфікацію лише послідовності дій. Творча взаємодія породжує взаємозацікавленість, довіру, підтримку.	Виконати програму модуля, долучаючи до роботи всіх. Вчасно відправити роботу. Заохочувати креативність та ініціативу.
Які соціально-психологічні ресурси мають бути використані для забезпечення відповідного рівня участі?	Інтерес, залученість, мотивація досягнення	Творчість, зібраність, відповідальність, уміння слухати, готовність прийняти іншу думку.

Рівень завдання	Завдання технології	Завдання для команд
Як поєднати у спільній роботі групи здатності кожного учасника?	Учитися взаємодіяти, розподіляти завдання, дослухатися до ініціатив незалежно від статусу в ОП.	Завдання модуля дають змогу виявити ініціативу кожному, підтримувати одне одного і брати ініціативу.
Які фактори фізичного і психологічного середовища треба врахувати для забезпечення максимально комфортного процесу обговорення для його учасників?	Взаємоповага, емпатійність, уважність до потреб кожного, зокрема особливих (далеко живе, хворіє)	Обговорити організаційні питання і питання комфорту та безпеки. Окреме приміщення, зручний час (не на уроках), дбати про безпеку учасників (якщо пізно, провести, хто далеко живе; наприклад, поцікавитися, чи вже дома), партнерський тон спілкування

Усі ці пункти ініціаторам впровадження технології необхідно визначити як щодо очікуваних від КСПТ результатів загалом, так і для кожного модуля в конкретних умовах. Команда спрямовується завданнями та настановами щодо їх виконання до опрацювання власних конкурсних завдань. Методичні настанови щодо ефектів КСПТ та задіяних ресурсів можуть бути корисними для куратора, організатора, який планує гру.

Отже, для потенційних користувачів-ініціаторів застосування технологія КИТ-ПРО передбачає такі кроки:

1 – попереднє ознайомлення з методичними рекомендаціями «Соціально-психологічне супроводження діалогу між учасниками реформування загальної середньої освіти» (Гриценко, & Капустюк, 2022) та розділом 5.2 практичного посібника «Нова українська школа: соціально-психологічні технології підтримки» (Бевз (Ред.), Гриценко, Каніболоцька, Кравчук та ін., 2021, с. 110);

2 – створення ініціативної робочої групи – оргкомітету; уточнення проблеми чи завдань, вирішенню яких слугуватиме застосування КСПТ «КИТ-ПРО»;

3 – визначення рівня (масштабу) гри: загальноукраїнський, регіональний, обласний, районний (ТГО), місцевий чи шкільний;

4 – підготовку «Положення про Конкурс» (Положення..., 2019);

5 – визначення осіб, що супроводжуватимуть вертикальну комунікацію з командами, забезпечуватимуть розсилку матеріалів та зворотний зв'язок,

6 – доопрацювання в разі потреби та підготовку технологічних карт за модулями;

7 – підготовку вебформ для анкетування, ексель-таблиць і місця збирання даних; технічне забезпечення роботи експертів та функціонування помодульного і загального «табло»; (найімовірніше, на Google-диску, але все залежить від технічних та програмних можливостей організаторів);

8 – створення команди експертів (журі);

9 – поширення обраними шляхами (відповідно до масштабу) інформації про конкурс, оскільки КСПТ «КІТ-ПРО» для його учасників здійснюється у формі модульного ігрового алгоритму «Конкурс-квесту»;

10 – (власне запуск гри-квесту) – реєстрацію команд учасниць;

11 – супровід надходження технічних карток модулів та забезпечення експертної оцінки отриманих від команд результатів, нарахування бонусних балів та оприлюднення динамічного табло;

12 – визначення команд-фіналістів відповідного рівня і, за потреби, додаткові відбіркові та фінальні тури вищого рівня;

13 – підбиття підсумків конкурсу та нагородження переможців;

14 – оприлюднення в ЗМІ результатів конкурсу;

15 – аналіз динаміки показників моніторингових зрізів ініціативним центром та внесення коректив;

16 – рефлексію учасників та організаторів КСПТ, причому доречно поставити нові цілі (рекомендовано методику «Шлях», описану Г. Бевз у згаданому в п.1 посібнику «Нова українська школа: соціально-психологічні технології підтримки (розд. 5.1)).

Зауважимо, що абревіатура технології «КІТ-ПРО» наштовхнула нас на думку *ввести образ «кота» як віртуального або фізичного (емблема, іграшка-символ) проміжного об'єкта*. Це дало змогу «оживити» гру, актуалізувати формально і змістовно пов'язані з конкурсом питання змін в освіті. Наприклад, «брендуванням» повідомлень у ЗМІ, приміщень, де збираються команди та класних кімнат учнів і вчителів, котрі є членами команд, матеріалів гри, яскравими бейджами чи наліпками учасників конкурсу можна привернути увагу учасників освітнього процесу та громадськості до КСПТ, створюючи додаткові інформаційні приводи для обговорення і формування ставлення до реформи. Хоча, власне, образ «кота» є сенс застосувати в «ролі» мудрого, нейтрального щодо кожної із сторін посередника в

налагодженні діалогу. Зазвичай такий гейміфікований підхід є досить дієвим для будь-якого віку, але особливо важливо «оживляти» ігрові моменти, якщо до команд долучаються молодші школярі.

Сам Конкурс-квест (власне гра) виконує функцію організаційного стрижня КСПТ і має 2 формальні етапи: відбірковий і фінальний. Причому чим масштабніший рівень гри, тим, відповідно, більше мультиплікуються підсумкові етапи.

Відбірковий етап у стандартному апробованому варіанті містить сім модулів, кожен з яких слугує ознайомленню зі змістом концепції «НУШ» та формуванню власних сенсів участі в освітніх змінах під час виконання модульних завдань. Модульні завдання виконуються протягом тривалого часу, від 2-3 до 4 тижнів кожне. Загалом час визначається з урахуванням шкільних канікул чи інших очікуваних особливостей так, аби цей так званий відбірковий з точки зору організації Конкурсу, а насправді власне базовий етап КСПТ тривав не менше ніж 6-7 місяців.

Зміст кожного з модулів доречно подавати у вигляді технологічних карток, що містять «кроки» (перелік модульних завдань) та детальний алгоритм їх виконання, який, з одного боку, забезпечує опрацювання всіх передбачених конкурсом питань та застосування релевантних їм форм, а з другого – заохочує їхнє творче за формою і змістом опрацювання.

Участь у Конкурсі для учасників КСПТ розпочинається із *завдання «Зібрати команду»*. Освітнім закладам, що виявили інтерес до Конкурсу після оприлюднення оголошення та «Положення», пропонується зібрати команди. До складу кожної команди мають увійти 10 осіб: 6 учнів, 2 педагоги і 2 батьків. Таке представництво створює сприятливі умови для рівноправного діалогу в процесі роботи над подальшими завданнями. Ідея творчої співпраці в одній команді представників усіх трьох груп учасників освітнього процесу (вчителів, учнів та батьків) у межах одного закладу передбачає відкрите й довірливе ставлення до самого Конкурсу і дає змогу донести ідею реформування зразу до всіх груп і розкрити можливості нової української школи власними зусиллями учасників, використовуючи їхній різний досвід, сприйняття світу, відкритість до нового, дослідницький потенціал, креативність. Також така взаємодія забезпечує краще взаєморозуміння між представниками різних груп та поколінь, дає змогу краще розкритися, зрозуміти й побачити одне одного, вибудувати ефективний діалог партнерства і, з урахуванням пролонгованості заходу, мати плідне підґрунтя для подальших комунікацій та співпраці, що вибудовуються на довірі одне до одного і взаєморозумінні. Власне, цей, перший, модуль і є організаційним у Конкурсі. Він передбачає створення команд за заданим алгоритмом, ознайомлення кандидатів з Положенням, вибір назв, девізу. Виконання

завдання Модуля 1 вважається заявкою на участь у конкурсі і фактом прийняття умов «Положення».

У кожному з відбіркового модулів «Конкурсу», окрім першого і підсумкового, команди-учасниці досліджують один з аспектів концепції «Нова українська школа». Взаємодія команд з організаторами КСПТ триває в інтерактивному форматі. Результати подаються координаторами у формі 1-2 слайдів у PowerPoint та фотофіксації процесу і результатів командної роботи. До кожного завдання в модулі додаються приклади оформлення, які задають формальну структуру виконання завдань. Характер квесту в Конкурсі також передбачає, що команда може отримати новий кейс і перейти до виконання наступного модуля лише за умови повного опрацювання завдань попереднього і передавання результатів організаторам для експертного оцінювання.

На фінальному етапі команди узагальнюють і креативно переосмислюють підсумки всієї попередньої роботи. Результатом відбіркового туру є презентація творчого опрацювання відбіркового модулів. Фінал передбачає виступ команд з підсумковими презентаціями, визначення та оголошення переможців командної гри. Для проходження всіх модулів відбіркового туру звіти про виконання завдань надсилаються на електронну адресу Оргкомітету (журі) не пізніше термінів, зазначених у Положенні (Положення..., 2019), яке запускало гру. Організатори заохочують команди-аутсайтери перших модулів до продовження участі, оскільки пілотування КСПТ показало, що передбачити фіналістів не так легко. Через різні причини та об'єктивні труднощі перші лідери іноді виконують наступне завдання вкрай поверхово або невчасно. Навпаки, дехто з команд-аутсайдерів початкових етапів урешті зафонтував ідеями і навіть, завдяки власним зусиллям і системі заохочувальних балів, став призером Конкурсу-квесту.

У модулях «КІТ-ПРО» застосовуються методи інформаційного збагачення, знаходження консенсусу (вправи на встановлення правил, узгодження дій, підготовка презентації результатів модуля), техніки згуртування, командування, мозкового штурму (дається опис методики проведення), методи спостереження, опитування, дискусії, екскурсії-дослідження, обговорення та узагальнення, індивідуальні та командні есе (індивідуальна і групова рефлексія, узгодження і письмова презентація опрацьованого змісту), рефлексивні («валіза»), візуалізація результатів обговорення в схемах, малюнках, таблицях, створення презентацій тощо), прийоми організації взаємодії з освітнім середовищем: анкетування (інтерв'ювання), інтервенції та залучення в спеціально організовану діяльність (проектна діяльність з виходом активностей у ЗСО, територіальній громаді). Завдання гри дають змогу

посилити відчуття *причетності*, оскільки вони: допомагають чи сприяють виявленню переваги новації над усталеним; мають високий ступінь відповідності і сумісності щодо прийнятих цінностей і досвіду учасників; дають змогу осмислити складність і доступність цілей оволодіння новаціями, їм властива «подільність», тобто можливість поетапного опрацювання нових положень і поступової оцінки результатів; наявна комунікаційна наочність (можна зрозуміло описати корисність і вигоду від зміни).

Супроводження самого конкурсу, як уже згадувалося на початку, окрім надсилання й отримання робіт, передбачає постійне експертне оцінювання надісланих командами матеріалів та публічне оприлюднення рейтингів на гугл-диску або на сайті. Таке оцінювання емоційно залучає і формує довкола учасників «групи підтримки», мотивує команди до активної і продуктивної участі в конкурсі, активує творчість учасників через змагальність між командами, виконує функцію зворотного зв'язку для команд-учасниць за допомогою інтерактивного табло. А загалом – працює на утримання поля діалогічної взаємодії з приводу реформи. Адже важливо пам'ятати, що порівняно з інноваціями, спрямованими на справжнє якісне поліпшення освітньої системи, ті зміни, корисність яких може бути оцінена матеріально, сприймаються як більш привабливі. Перші ще потребують унаочнення і розуміння через віддалений результат і неповну передбачуваність наслідків. Завданням КСПТ «КІТ-ПРО» якраз і є створення простору діалогічної взаємодії учасників освітнього процесу задля «унаочнення», опрацювання і переосмислення освітніх змін, власної причетності до цих процесів та зацікавленості і відповідальності за їхній перебіг та результати з метою забезпечення ефективної підтримки вчителями, учнями та їхніми батьками реформ загальної середньої освіти.

КСПТ «КІТ-ПРО» витримала оцінку відповідності структурним та результуючим критеріям ефективності СПТ. У ній *повною мірою реалізовано основні принципи побудови КСПТ*: проблемно-пошуковий характер оволодіння інформацією, використання ефектів командної роботи; удосконалення культури партнерської взаємодії; системність (пролонгованість, охопленість та усвідомлення причетності); *виконано вимоги щодо визначеності об'єкта змін та деталізації образу результату, мети* – зростання рівня підтримки освітніх реформ. Визначена мета досягається через підвищення активно-позитивного ставлення до реформи, зростання зацікавленості та усвідомлення себе активними учасниками освітніх змін; *наявний універсальний алгоритм дій* (зорієнтовані в часі послідовності процедур) у вигляді технологічних карток командних модульних завдань від створення команди і

відпрацювання правил взаємодії до процесу опрацювання змісту реформ і (само)оцінки результату діяльності; *забезпечено доступність застосування технології* для нефахівців, *відтворюваність результатів* у змінених соціальних умовах; модульна структура та орієнтована на онлайн-формат система зворотного зв'язку задають *гнучкий характер наповнення*, а наявність і прийняття як організаторами, так і учасниками основних завдань та цінностей конструктивної взаємодії дають змогу без втрати ефективності варіювати застосування методів і процедур (з дотриманням принципів СПТ та спрямованості на результат); чітке змістове наповнення та наявність алгоритму *підтримує можливість тиражувати* СПТ, зокрема і для вирішення принципово схожих завдань; *розроблено функціональний зворотний зв'язок*. Деяка надлишковість в проєктуванні питань вебанкети зумовлена тим, що навіть процедура зворотного зв'язку в КІТ-ПРО не є простим процесом вимірювання, а виконує *додаткову функцію*. Анкету побудовано за принципом активізувальних опитувальників. І ряд послідовних запитань дає змогу запустити й посилити рефлексивні процеси, краще усвідомити суть і власне ставлення до змісту й процесу реформування освіти. Критерії ефективності «КІТ-ПРО» визначено на підставі прогнозованих результатів у контексті досягнення поставленої мети. Так, до вимірюваних результатів можна віднести зафіксоване зростання рівня зацікавленості, активно-позитивного ставлення (прихильності і причетності), посилення довіри до реформ та відчуття особистої причетності до справи реформування загальної середньої освіти, зміну характеру усвідомлення особистого ресурсу і відповідальності щодо впровадження реформи серед учителів, учнів та їхніх батьків.

Висновки та перспективи подальших досліджень. КСПТ «КІТ-ПРО» є, по суті, інструментом створення та утримання простору партнерської взаємодії на принципах взаємоповаги, взаєморозуміння, взаємопідтримки. Приводом стає змагальна гра – конкурс. Вона задає ряд активностей для команд-учасників щодо освоєння положень реформи освіти «НУШ». Ці активності передбачають охоплення оточення через опитування, інтерв'ювання, обговорення, долучення до командних проєктів. Вони привносять в освітній простір навчального закладу інформаційні приводи та актуальну, конструктивну інформацію про освітні зміни, що забезпечує посилення зацікавленості ними. Це дає змогу запустити діалог, у процесі якого відбувається набуття чи прирощення компетентностей: інформаційної (щодо змісту, завдань і процесів реформи), комунікативної (правила і навички партнерської взаємодії), творчої (відкритість до нового, гнучкість в ухваленні рішень), особистісно-інтелектуальної (критичність мислення, рефлексивність,

причетність, відповідальність). За рахунок інтерактивності, пролонгованості та комплексного характеру КСПТ «КІТ-ПРО» в процесі апробації виявила достатню ефективність у створенні особистісних сенсів у ситуації відкритості, довіри і прийняття. Це сприяло формуванню почуття причетності, зацікавленості, проактивної позиції, в якій і реалізовувалось активно-позитивне ставлення – підтримка реформи освіти. Цінним є також можливість масштабувати розгортання технології від внутрішньогрупового до загальношкільного, регіонального чи національного рівня. Спрямованість на формування причетності та проактивної позиції до змін дає змогу застосовувати КСПТ «КІТ-ПРО» для формування позитивної громадської думки щодо інших соціально-психологічних процесів, що може стати продуктивним напрямом подальших науково-практичних досліджень. Надалі планується розглянути запропоновану КСПТ як одну із соціально-психологічних інтервенцій підвищення ролі сім'ї щодо освіти дітей, освітнього процесу та реформування освіти зокрема. Для сімей соціально-психологічна технологія «КІТ-ПРО» може бути адаптована і подана не у формі конкурсу, а у форматі «батьківських шкіл». Для наповнення відповідним змістом етапів КІТ-ПРО в цьому організаційному форматі планується вибудувати модель соціально-психологічних умов та визначити показники підвищення ролі сім'ї як носія громадської думки щодо реформування освіти.

Подяка. Ми висловлюємо щирю подяку передусім О. Капустюк – ініціаторці й авторці базової гри – «Конкурсу-квесту «Реформа-шлях до школи моєї мрії», упровадження й удосконалення якої надихнуло на створення запропонованої вашій увазі комплексної інтерактивної технології «КІТ-ПРО», а також координаторам і найактивнішим учасникам команд-фіналістів Всеукраїнського конкурсу-квесту «Реформа-шлях до школи моєї мрії». Щиро вдячні керівникам навчальних закладів, котрі пройшли з нами тривалий шлях апробації інтерактивної гри, серед яких Боромлянський навчально-виховний комплекс Боромлянської сільської ради Тростянецького району Сумської області, Сварицевичський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів - дошкільний навчальний заклад», Груньська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів імені Героя Радянського Союзу А. М. Діхтяренка, Опорний заклад НВК «ЗОШ І-ІІІ ступенів-гімназія» смт. Турійськ, Кушугумський навчально-виховний комплекс «школа І-ІІІ ступенів - гімназія «Інтелект», Любецький ЗЗСО І-ІІІ ст. ім. 12-ї гвардійської стрілецької Пінської Червонопрапорної ордена Суворова дивізії Любецької селищної ради Ріпкинського району Чернігівської області, Біловодський опорний заклад загальної середньої

освіти, Ніжинський обласний педагогічний ліцей Чернігівської обласної ради, ОНЗ «Золотівська ЗОШ І-ІІІ ступенів № 5» та Великоновосілківська гімназія із загальноосвітньою школою І ступеня. КСПТ не з'явилась би в нинішньому, як «КІТ-ПРО», вигляді без конструктивної, наснажувальної критики колег Інституту З. Сіверс і Л. Найдьонової, порад щодо назви технології директора ІСПП М. Слюсаревського, спільного мозкового штурму на той час співробітників лабораторії психології спілкування В. Юрченка і С. Чуніхіної, підтримки завідувачки лабораторії Г. Бевз. Описану технологію розроблено в межах виконання планової науково-дослідної роботи «Соціально-психологічне забезпечення підтримки педагогічною спільнотою та громадськістю реформ у сфері загальної середньої освіти» (ДР№ 0119U000140). Викладені в статті матеріали не мають конфлікту інтересів.

Список використаних джерел

Бевз, Г. М. (Ред.), Гриценко, Л. І., Каніболоцька, М. С., & Кравчук, С. Л. (Ред.) (2021). *Нова українська школа: соціально-психологічні технології підтримки*, Практичний посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД.

Бевз, Г. М. (Ред.), Каніболоцька М. С.(Ред.), Кравчук С. Л., & Мельник, А. Ю (2022). *Психологічні ресурси взаємодії школи, сім'ї, громади*. Практичний посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД.

Гриценко, Л. І. (2022). Діалогічність як характеристика взаємодії. *Комунікація і спілкування в ХХІ столітті: Збірник наукових робіт учасників Всеукраїнського круглого столу: «Комунікація і спілкування у ХХІ столітті»* (22 лютого 2022 р., Інститут соціальної та політичної психології НАПН України). *Вісник педагогіки і психології*, 29, 28–34.

Гриценко, Л. І., & Капустюк, О. М. (2022). *Соціально-психологічне супроводження діалогу між учасниками реформування загальної середньої освіти*. Методичні рекомендації. Кропивницький: Імекс-ЛТД.

Капустюк, О. М., & Петренко, І. В. (2022). *Забезпечення соціально-психологічної підтримки громадськістю профільної 12-річної школи*. Методичні рекомендації. Кропивницький: Імекс-ЛТД.

Ліщинська, О. А. (2009). Розроблення інструментарію для визначення передумов потенційної вразливості спільноти до деструктивних впливів. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, 23 (26), 60–66.

Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. (2016). Взято з 3
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

Петренко, І. В. (2017). Особливості конструювання соціально-психологічних технологій у просторі освіти. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*, 2 (3), 186–194.

Петренко, І. В. (2021). Соціально-психологічні технології партнерської взаємодії як засіб підвищення групової ефективності учасників процесу реформування освіти. *Актуальні проблеми психології. Т. 5: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія*, 5, 21, 132–145.

Положення про проведення Всеукраїнського конкурсу-квесту «Реформа – шлях до школи моєї мрії». (2019). Взято з <http://ispp.org.ua/2019/09/30/polozhennya-pro-provedennya-vseukra%20nskogo-konkursu-kvestu-reforma-shlyax-do-shkoli-moye%20mri%2097>.

Фуллан, М. (2011). Выбор ложных движущих сил для реформы целостной системы. *Вопросы образования*, № 4. Взято из <https://cyberleninka.ru/article/n/vybor-lozhnyh-dvizhushchih-sil-dlya-reformy-tselostnoy-sistemy>.

McNamee, S., & Shotter, J. (2004). Dialogue, Creativity, and Change. In R. Anderson, L. A. Baxter, & K. N. Cissna (Eds.), *Dialogue: Theorizing Difference in Communication Studies* (pp. 91–104). DOI: 10.4135/9781483328683.n6.

References

Bevz, H. M. (Ed.), Grytsenok, L. I., Kanibolotska, M. S., Kravchuk, S. L. (Red.), & Melnyk, A. Yu. (2021). *Nova ukrainska shkola: sotsialno-psykholohichni tekhnologii pidtrymky* [New Ukrainian school: socio-psychological support technologies]. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD. (in Ukrainian)

Bevz, H. M. (Ed.), Kanibolotska, M. S. (Ed.), Kravchuk, S. L., Melnyk, A. Yu. (2022). *Psykhologichni resursy vzaïmodii shkoly, simi, hromady* [Psychological resources of school, family, community interaction]. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD. (in Ukrainian)

Fullan, M. (2011). Vybor lozhnykh dvizhushchikh sil dlya reformy tselostnoy sistemy [The choice of false driving forces for the reform of the holistic system]. *Voprosy obrazovaniya*. №4. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/vybor-lozhnyh-dvizhushchih-sil-dlya-reformy-tselostnoy-sistemy>. (in Russian)

Grytsenok, L. I. (2022). Dialohichist yak kharakterystyka vzaïmodii [Dialogicity as a characteristic of interaction]. *Komunikatsiia i spilkuвання v XX stolitti*. Zbirnyk naukovykh robit uchasnykiv Vseukrainskoho kruhloho stolu: «Komunikatsiia i spilkuвання u HKHI stolitti» (22 liutoho 2022 r., Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii NAPN Ukrainy). *Visnyk pedahohiky i psykholohii*, 29, 28–34. (in Ukrainian)

Grytsenok, L. I., & Kapustiuk, O. M. (2022). *Sotsialno-psykholohichne suprovodzhennia dialohu mizh uchasnykamy reformuvannia zahalnoi serednoi osvity* [Socio-psychological support of the dialogue between participants in the reform of general secondary education]. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD. (in Ukrainian)

Kapustiyk, O. M., & Petrenko, I. V. (2022). *Zabezpechennia sotsialno-psykholohichnoi pidtrymky hromadskistiu profilnoi 12-richnoi shkoly* [Provision of

social and psychological support by the public of a specialized 12-year school]. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD. (in Ukrainian)

Lishchynska, O. A. (2009). Rozroblennia instrumentarii dlia vyznachennia peredumov potentsiynoi vrazlyvosti spilnoty do destruktyvnykh vplyviv [Development of a toolkit for determining the prerequisites of a community's potential vulnerability to destructive impacts]. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii*, 23 (26), 60–66. (in Ukrainian)

McNamee, S. & Shotter, J. (2004). Dialogue, Creativity, and Change. In R. Anderson, L. A. Baxter, & K. N. Cissna (Eds.), *Dialogue: Theorizing Difference in Communication Studies* (pp. 91–104). DOI:10.4135/9781483328683.n6. (in English)

Nova ukrainska shkola: Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian school: Conceptual foundations of secondary school reform] (2016). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (in Ukrainian)

Petrenko, I. V. (2017). Osoblyvosti konstruyuvannia sotsialno-psykholohichnykh tekhnolohii u prostori osvity [Peculiarities of designing socio-psychological technologies in the space of education]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu, Seriya «Psykhologichni nauky»*, 2 (3), 186–194. (in Ukrainian)

Petrenko, I. V. (2021). Sotsialno-psykholohichni tekhnolohii partnerskoi vzaiemodii yak zasib pidvyshchennia hrupovoi efektyvnosti uchasnykiv protsesu reformuvannia osvity [Socio-psychological technologies of partner interaction as a means of increasing the group effectiveness of participants in the education reform process]. *Aktualni problemy psykholohii*, 5, 21, 132–145. (in Ukrainian)

Polozhennia pro provedennia Vseukrayinskoho konkursu-kvestu «Reforma – shliakh do shkoly moiei mrii» [Regulations on holding the All-Ukrainian contest-quest «Reform - the way to the school of my dreams»]. (2019). Retrieved from <http://ispp.org.ua/2019/09/30/polozhennya-pro-provedennya-vseukra%d1%97nskogo-konkursu-kvestu-reforma-shlyax-do-shkoli-moye%d1%97-mrii%d1%97>. (in Ukrainian)